

УДК 349.6:061.1ЄС

В. І. ЛОЗО,
д-р юрид. наук, проф.,
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

ВХОДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДО ЦЕНТРАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Лише за десятиріччя екологічна політика Євросоюзу здобула статус одного з центральних завдань європейської інтеграції. В Установчих документах ЄС були закріплені конституційні основи охорони довкілля, на базі яких будується структура інститутів й органів, удосконалюється їх повноваження й компетенція, розвиваються процедури прийняття екологічних рішень. Значна увага приділяється імплементації законодавства та активізації громадянського суспільства в природоохоронній діяльності.

Ключові слова: Європейський Союз, екологічне законодавство, Єдиний європейський акт, інтеграція напрямків політики.

На початку 1970-х рр. екологічна політика з'явилась як самостійний напрямок діяльності Євросоюзу. Але з ухваленням Четвертої екологічної програми (ЕП 4) [1] на 1987 – 1992 рр. контекст природоохоронної стратегії ЄС змінився: екологічна політика посіла центральне місце в житті Співтовариства і охорона природи стала фундаментальним чинником ухвалення економічних рішень. Встановлення суворих стандартів захисту навколишнього середовища стало не просто вибором, але імперативом, зокрема економічним.

ЕП 4 була розроблена з урахуванням Єдиного Європейського Акта (ЄЄА), який інтегрував систему права Співтовариств, що склалася. Договір про ЄС у новій редакції ЄЄА створив нову правову підставу для екологічної стратегії й політики Співтовариства. Виділявся особливий розділ VII «Навколишнє середовище», ст. 130R якого закріплювала цілі екологічної політики Співтовариства: 1) збереження, захист і поліпшення якості довкілля; 2) захист людського здоров'я; 3) забезпечення розсудливого і раціонального використання

природних ресурсів. Реалізація ЕП 4 почалася в 1987 р., проголошеному Європейським роком навколишнього середовища (ЕҮЕ).

У Програмі визначалися: 1) загальні орієнтації політики (поправки до Римського договору, виконання актів Співтовариства, інтеграція з іншими напрямками політики ЄС, аспекти економіки й зайнятості, економічні інструменти, інформація і освіта); 2) підходи до запобігання і контролю забруднення (загальні принципи, комплексний контроль інформації про забруднення, засоби управління з орієнтацією на речовину, засоби управління з орієнтацією на джерело, стандарти продукції: обмеження емісій і якісні цілі довкілля); 3) дії в певних секторах (атмосферне забруднення, прісна і морська вода, хімікати, біотехнологія, шум, ядерна безпека); 4) основи управління ресурсами навколишнього середовища (збереження природи і природних ресурсів, захист ґрунту, поводження з відходами, міські прибережні і гірські зони); 5) головні напрями досліджень; 6) дії на міжнародному рівні (в рамках міжнародних організацій і співпраця з третіми країнами); 7) зміст ЕҮЕ. У Додатках формулювалися цілі, принципи і заходи екологічної політики в нових умовах.

Головною метою екологічної стратегії стало поліпшення якості та умов життя народів Співтовариства, забезпечення людини якнайкращим довкіллям і затвердження імперативу збереження природного середовища проживання. Для цього передбачалося: 1) запобігати, зменшувати і усувати забруднення і шкоду природі; 2) підтримувати екологічний баланс і забезпечувати захист біосфери; 3) гарантувати оптимальну організацію управління природними ресурсами і навколишнім середовищем, уникаючи експлуатації, що завдає істотної шкоди екологічному балансу; 4) націлювати розвиток на досягнення якісних вимог, поліпшуючи умови праці і життя громадян Співтовариства; 5) включати охорону природи в структурне і регіональне планування; 6) залучати до розв'язання екологічних проблем інші держави.

На основі досвіду реалізації попередніх трьох програм і у світлі нових знань ЕП 4 таким чином коригувала принципи екологічної стратегії: 1) екологічна стратегія полягає скоріше в запобіганні забрудненню або шкоді у джерелі, ніж у подальшій протидії їх ефектам, тому розвиток суспільства з найменшими витратами слід направляти відповідно до вимог навколишнього середовища і поліпшення якості життя; 2) вплив на довкілля треба враховувати на якомога більш ранній стадії, розглядаючи це не як обмеження людини, а як базовий чинник організації та розвитку суспільства; 3) необхідно уникати природокористування, яке порушує екологічний баланс, бо природа має обмежені ресурси і може поглинати забруднення і нейтралізувати його шкідливі ефекти тільки до певної міри; вона є активом, який можна використовувати найкращим чином, але не зловживати; 4) для ефективної охорони й поліпшення навколишнього середовища необхідне безперервне підвищення рівня екологічного знання; 5) запобігання й усунення екологічної шкоди принципово покладається на забруднювача; 6) вимоги охорони довкілля повинні бути компонентом інших напрямів політики; 7) дії однієї держави не повинні погіршувати навколишнє середовище іншої; 8) екологічна політика ЄС повинна враховувати інтереси країн, що розвиваються; 9) довгострокова екологічна концепція ЄС та ініціативність держав-членів повинні підвищити ефективність глобальних зусиль щодо розв'язання вузлових проблем з урахуванням екологічної цілісності та взаємозалежності світової економіки; 10) захист довкілля – справа кожного, тому всі групи населення й соціальні сили мають зрозуміти свої екологічні права та обов'язки по відношенню до майбутніх поколінь.

Визначені цілі Співтовариству належало реалізовувати на основі зазначених принципів з урахуванням: 1) доступних науково-технічних даних; 2) стану навколишнього середовища в різних регіонах Співтовариства; 3) можливих вигод і витрат у разі дії або бездіяльності; 4) економічного і соціального розвитку Співтовариства в цілому та збалансованого розвитку його регіонів. При цьому

Комісії, в її пропозиціях з оздоровлення й охорони довкілля, слід було брати за основу встановлений в ЄСА високий рівень захисту.

Координація і гармонізація на всіх рівнях підвищувала ефективність охорони природи в ЄС з урахуванням регіональних відмінностей, вимог Спільного ринку та інформації про стан навколишнього середовища. Для кожної категорії екологічних проблем встановлювався рівень діяльності (місцевий, регіональний, національний, комунітарний, міжнародний), що найбільше відповідав типу забруднення і географічної зони, належному захисту. Діяти на рівні Співтовариства слід було у разі, якщо вказані вище цілі були більш досяжні, ніж на рівні окремих держав-членів. Згідно зі ст. 130S ЄСА, правові акти з реалізації екологічної стратегії Рада могла приймати кваліфікованою більшістю за пропозицією Комісії у співпраці з Європейським парламентом та Економічним і соціальним комітетом. А відповідно до ст. 130T, природоохоронні зусилля Співтовариства не перешкоджали державам-членам вживати суворіших заходів, сумісних із ДЕС. Для сприяння економічному зростанню і створенню робочих місць Комісія співробітничала з представниками промисловості, профспілками і зацікавленими НВО в розробці екологічних програм і здійсненні природоохоронної політики ЄС.

На основі попередніх досягнень і при дотриманні повноважень ЄС і держав-членів ЕП 4 намітила чотири пріоритетні напрями діяльності Співтовариства:

1. Запобігання забрудненню на самому початку і його зменшення передбачало: захист повітря від індустріальних і автомобільних емісій; охорону прісної й морської води, особливо від небезпечних речовин [2, с. 23]; негайне поліпшення навколишнього середовища Північного і Середземного морів; захист ґрунту від забруднення агрохімічною продукцією і токсичними відходами; запобігання переміщенню забруднення з однієї частини довкілля в іншу і боротьба з транскордонним забрудненням; ідентифікація і контроль хімікатів, небезпечних для здоров'я людини і навколишнього середовища.

2. Запобігання індустріальним аваріям передбачало профілактику, ефективні відповідні заходи і обмеження наслідків інцидентів [3, с. 1], боротьбу з шумовим забрудненням, забезпечення безпеки біотехнології, захист населення і середовища від ядерної радіації при нормальній діяльності та в аварійних ситуаціях.

3. Удосконалення управління ресурсами, захист і примноження природної спадщини Європи передбачалися договорами про міжнародну торгівлю вимираючими видами фауни і флори [4, с. 1], збереження диких птахів [5, с. 1], захист регіонів особливої значущості або особливої екологічної чутливості, відродження екологічно уражених регіонів, захист лісів від атмосферного забруднення і пожеж [6, с. 2; 7, с. 5], адекватне реагування у разі природних або техногенних катастроф, підтримку екологічних методів сільського господарства, захист ґрунту від ерозії, збереження рослинного покриву, поліпшення якості водних ресурсів і заохочення повторного використання стічних вод, скорочення утворення відходів та їх рециркуляцію. Особливо застерігався захист довкілля Середземномор'я.

4. Ініціативу Співтовариства в міжнародних організаціях, зацікавлених у захисті навколишнього середовища; співпраця з країнами, що розвиваються, з питань опустелювання, водопостачання, тропічних лісів, виробництва і використання небезпечних речовин, а також ресурсозберігаючих технологій.

Для досягнення поставлених цілей передбачався розвиток таких інструментів, як: наукова база екологічної політики; оцінка впливу державних і приватних проектів на довкілля [8, с. 40]; інтеграція екологічних вимог в інші напрями політики Співтовариства; стандарти високого рівня охорони здоров'я і захисту навколишнього середовища; ефективні економічні важелі типу податків, мит, державної допомоги, договірних поступок з метою здійснення принципу «забруднювач платить» [9, с. 1]; чисті технології, особливо в сильно забруднюючих галузях промисловості; доступ до інформації про довкілля; екологічна освіта і сприяння суспільному розумінню проблем охорони природи.

Держави-члени відповідно до ст. 130 R ЄСА гарантували фінансові ресурси, необхідні для здійснення екологічних програм.

Консолідація екологічного та інших напрямів політики Співтовариства відповідно до нової редакції ДЕС супроводжувалася широким спектром дій. Комісія критично оцінила активність у різних секторах охорони навколишнього середовища, щоб винести уроки з досвіду застосування попереднього законодавства, з'ясувати, чому не були виконані деякі завдання попередніх екологічних програм і що може використовуватися в майбутній природоохоронній діяльності. Був проведений огляд зобов'язань держав-членів згідно з діючими Директивами, щоб оцінити стан їх виконання і подати проект Директиви про стандартизацію і раціоналізацію загальнообов'язкової екологічної звітності, ефективніше пов'язати її з виробництвом і налагодити інформування населення про ефективність законодавства про охорону довкілля.

Ефективне виконання екологічного законодавства ЄС державами-членами набувало першорядного значення. Для забезпечення транспозиції комунітарних директив у національне право Комісія активізувала процедуру проти порушників і забезпечила доступ громадськості до бази даних про акти, що приймаються на виконання норм Співтовариства. Значною проблемою, без застосування судового примушення, було практичне виконання вимог законодавства ЄС на національному рівні і його ефективність у регіональному поліпшенні якості довкілля. Згідно зі ст. 155 ДЕС про звітність держав-членів Комісія мала повноваження перевіряти, чи діють норми Співтовариства і базовані на них національні закони на місцевому або регіональному рівнях. Проте національні повідомлення не завжди були регулярними і детальними, щоб дозволити Комісії встановити належний рівень практичного виконання. З метою погоджування аспекту формально юридичного з аспектом практичного виконання Комісія посилила діалог з адміністраціями держав-членів для забезпечення узгодженого

виконання комунітарних правил, запозичення позитивного досвіду і попередження порушень норм і зобов'язань.

Заходи узгодження національних актів з вимогами екологічних норм Співтовариства включали: 1) призначення екологічних інспекторів для роботи з національними інстанціями; 2) гласність екологічної політики і впровадження суспільного розуміння потреби охороняти навколишнє середовище; 3) заклик до приватних осіб, НУО або місцевих властей повідомляти Комісії про випадки недотримання екологічних норм, ініціюючи коригувальні дії з її боку; 4) організація форумів для обміну досвідом застосування екологічного законодавства ЄС і оцінки його ефективності; 5) запровадження судових процедур за порушення державами-членами ст. 169 ДЕС, щоб гарантувати фактичне відшкодування збитку і виконання їх зобов'язань згідно із законом Співтовариства. Забезпечення виконання країнами Співтовариства природоохоронних обов'язків вело до поліпшення якості довкілля, інтеграції національної екологічної політики і посилення єдності Співтовариства.

Оцінюючи роль сільського господарства, ЕП 4 відзначала, що століттями воно формувало багато чудових ландшафтів Європи. Проте інтенсивні аграрні методи стали руйнувати ґрунт, а нестримне застосування хімікатів і утворення сільськогосподарських відходів забруднювало водні запаси і шкодило живій природі. Зусиллями Комісії було видано Зелену книгу про «Перспективи аграрної політики Спільного ринку» [10] та її продовження «Майбутнє сільського господарства Співтовариства» [11], що ставили за мету забезпечити в аграрній політиці і практиці Співтовариства більшу пошану до навколишнього середовища і збереження безцінної спадщини різноманітних ландшафтів. Життєво важливим для поліпшення довкілля визнавалося збільшення площі лісів, запобігання їх вимиранню і лісовим пожежам із зміцненням правової бази цих заходів [12, с. 6–12].

У сфері промисловості інтеграцію екологічних вимог слід було проводити в ширшому контексті, ніж запобігання забруднення або контроль дії на навколишнє

середовище. Проектування і розташування індустріальних споруд, виробництво продукції і поводження з відходами передбачалося ввести в рамки екологічних вимог, не забуваючи про роль промисловості у виробництві благ, що дають можливість інвестувати охорону і поліпшення довкілля. Пропозиції про розвиток екологічного законодавства стали розроблятися в тісному контакті з представниками промисловості із завчасним попередженням про посилення вимог стандартів, щоб дати час для адаптації до нових вимог і взяти їх до уваги при інвестуванні і плануванні виробництва.

Екологічні стандарти вдосконалювалися із зростанням вимогливості суспільства до якості навколишнього середовища. Підприємства, банки і страхові компанії за своєю ініціативою і у власних інтересах все активніше інтегрували екологічні інтереси і індустріальну політику. Комісія постійно консультувалася з підприємницькими колами при розробці принципів і зведень правил такої інтеграції. Суворі стандарти вимагали реструктуризації старих галузей промисловості. Нові галузі замінювали застаріле виробництво і упроваджували інноваційні технології, що менше забруднюють і більше гармонізовані з довкіллям. Деякі новації використовувалися в екологічному управлінні (наприклад, устаткування з контролю забруднення), сполучаючи поліпшення навколишнього середовища і технологічне оновлення.

Конкурентоспроможність промисловості Співтовариства на світових ринках усе більш вимагала дотримання екологічних стандартів, не менш високих, ніж у конкурентів. Без екологічного вдосконалення виробники ЄС могли втратити і внутрішню ринкову частку. Забруднення через застарілі технології оберталася розтратою ресурсів. Цей виклик кінця 1980-х рр. стимулював технологічне оновлення, забезпечував ринки й робочі місця в довгостроковій перспективі. Особливі можливості відкривалися тут для малих і середніх підприємств (МСП), які, завдяки гнучкості, адаптувалися до екологічних вимог найменше бюрократичним і найбільше ефективним за вартістю способом. Комісія активізує

впровадження природоохоронного світогляду та адаптацію промисловості до інструкцій із захисту довкілля і практичного втілення принципу «забруднювач платить».

Регіональна політика ЄС, покликана сприяти розвитку відстаючих галузей і економічному зближенню його регіонів, припускала фінансування великомасштабної інфраструктури підтримуваних регіонів, у багатьох з яких були екологічно важливі або чутливі зони. Таким чином природоохоронні вимоги інтегрувалися в планування і виконання регіональної політики, в програми і індивідуальні проекти. Проте взаємодія між регіональною і екологічною політикою йшла далі цих профілактичних аспектів. Щоб подолати залежність охорони природи у відстаючих галузях від підтримки місцевих підприємств і забезпечити застосування комунітарних норм, Комісія з часів ЕП 3 стала проводити екологічну політику в рамках Регіонального фонду, метою якого була допомога потерпілим регіонам, сприяння їхньому соціально-економічному розвитку і охороні навколишнього середовища [13].

Екологічні вимоги в енергетиці регулювали збереження природного балансу і зниження витрат з урахуванням конкурентоспроможності різних джерел енергії [14]. Поліпшити якість повітря намічалось за допомогою збереження енергії, використання її альтернативних видів і технологій, що зменшують емісії електростанцій і споруд, утилізацій. Після Чорнобильської катастрофи [15] почалася перевірка безпеки ядерної енергетики ЄС. Наростала проблема ядерних відходів. Потребувало заміни викопне паливо, невідновлюване за природою і через «парниковий ефект», що порушує клімат і продуктивність сільського господарства в усьому світі.

Відзначалася всебічна взаємодія навколишнього середовища і транспорту, який, з одного боку, був причиною багатьох екологічних проблем (шум, забруднення повітря, порушення ландшафтів), а з іншого – міг робити внесок у поліпшення навколишнього середовища, полегшуючи доступ людей до природи і

оцінку ними значення екології. Слід було працювати над екологічністю транспортних засобів і відповідно до Директиви 85/337/ЄЕС підпорядковувати організацію пересування попередній оцінці впливу на природу. Екологічні аспекти туризму розглядалися в контексті поліпшення якості природної й архітектурної спадщини Європи.

Прикладом зв'язку екології і соціальної політики стало підвищення зайнятості в ході навчання навичкам охорони довкілля і підвищення статусу природоохоронних підрозділів на підприємствах. Екологічне вимірювання захисту споживачів включало правовий акцент на безпеці продукції, наприклад, косметики, забезпеченні якості питної води і довговічності виробів. Охорона природи враховувалася і в програмах співпраці Співтовариства з його партнерами, адже багато труднощів країн Третього світу коренилося в проблемах навколишнього середовища. У цілому належало удосконалювати процедури, методи і інструменти інтеграції екологічних чинників в інші напрями політики Співтовариства і держав-членів, в діяльність публічних і приватних економічних операторів.

Екологічна стратегія істотно впливала на економіку, бо покращувала якість життя і зберігала природні ресурси, забезпечуючи вигоди ділової активності у формі кращих зразків економічного зростання, зайнятості населення і конкурентоспроможності виробництва. Для досягнення оптимального балансу позитивних і негативних ефектів екологічної стратегії були потрібні методи оцінки потенційних вигод і витрат, дії або бездіяльності з урахуванням безпосередніх і довгострокових ефектів, а також чинників, що не підлягають грошовому вимірюванню. Витрати на охорону природи відшкодовувалися в основному довгостроковим прибутком, наприклад, за рахунок технологічної економії або підвищення конкурентоспроможності на ринках із суворими екологічними вимогами. Короткострокові витрати через запровадження нових екологічних стандартів могли знижувати конкурентоспроможність деяких

підприємств, тому важливими були не тільки тип і рівень стандартів, але й графік впровадження, що дозволяє пристосуватися до них. Але вигоди від вжиття екологічних заходів (включаючи витрати на запобігання шкоди природі) у будь-якому разі перевищували витрати.

Особлива увага приділялась інформації та освіті. Прозора адміністративна процедура, доступ до даних визнавалися необхідними елементами захисту прав людини та інтересів довкілля, особливо у випадках транскордонного забруднення. Планувалося ухвалення акта «Про свободу екологічної інформації». Поширення відомостей про проблеми навколишнього середовища зміцнювало суспільну підтримку суворої екологічної політики. Багато держав-членів вже видавали національні «екологічні відомості», й Комісії доручалося налагодити підготовку регулярних зведень про екологію Співтовариства на основі Системи інформації ЄС про стан навколишнього середовища і природних ресурсів (CORINE) [16], оглядів екологічної політики і законодавства, а також матеріалів з їх застосування з координацією діяльності відомств у галузі інформації і культури. CORINE гарантувала надійність і зіставність базових даних про довкілля для фізичних і юридичних осіб, що діють в економіці, та інстанцій, що ухвалюють політичні рішення, з метою забезпечення виконання законодавства і інтеграції «екологічного виміру» в інші напрями політики ЄС.

Проведення Європейського року навколишнього середовища (1987) було покликане переконати кожного жителя Співтовариства в необхідності охорони природи і зміни споживчих стандартів. Намічені раніше програма екологічної освіти і експериментальна мережа шкіл дали досвід, який протягом ЕУЕ підлягав інтеграції і розширенню (після початкового і середнього) на (третій) рівень вищої освіти і систему освіти в цілому. Особливу роль тут відігравали науково-виробничі об'єднання – НВО, які як партнери ЄСА погоджували здійснення екологічної політики між державами-членами, різними соціально-економічними

колами і групами впливу (індустріальними федераціями (наприклад, NELED), профспілками (наприклад, ETUC) та ін.), а також регіонами Співтовариства.

Таким чином, ЕП 4 позначила нову стадію екологічної політики ЄС. Із заміною Римського договору Єдиним Європейським Актом Співтовариство набуло нового статусу для прискорення економічного зростання, створення робочих місць та інтеграції вимог довкілля в індустріальну, аграрну і соціальну політику ЄС. Співтовариство вийшло на рішучий перехід від реакції на виниклі екологічні проблеми до загального профілактичного підходу, базованого на досягненні високих стандартів в усіх секторах екологічної стратегії, за допомогою спрямування науково-технічних й індустріальних ресурсів та потенціалу на розвиток і впровадження устаткування, технологій, організації управління та адміністративних методів, необхідних для досягнення таких стандартів, і водночас дослідження можливості отримання користі у галузі економіки й зайнятості. Щоб заохочувати вільний ринок працювати екологічно раціонально, Співтовариство підвищило значущість високих стандартів довкілля, що стало головною метою ЕУЕ як початку докорінної зміни ставлення суспільства до навколишнього середовища.

Список літератури:

1. Forth Environment Action Programme // OJ C 328 07.12.1987.
2. Council Directive 76/464/EEC of 4 May 1976 on pollution // OJ L 129, 18. 5. 1976.
3. Corrigendum to Council Directive 82/501/EEC of 24 June 1982 on the major-accident hazards // OJ L 230, 5. 8. 1982.
4. Council Regulations No. 82/3626/EEC of 3 December 1982 on the implementation in the Community of the Convention on international trade in endangered species of wild fauna and flora // OJ L 384, 31. 12. 1982.
5. Council Directive 79/409/EEC on the conservation of wild birds // OJ L 103, 25. 4. 1979.
6. Council regulation 3528/86 on the protection of the forests // OJ L 326, 21. 11. 1986.
7. Council Regulation (EEC) No 3529/86 of 17 November 1986 on protection of the Community's forests against fire // OJ L 326, 21. 11. 1986.
8. Council Directive of 27 June 1985 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment // OJ L 175, 5. 7. 1985.
9. Council Recommendation 75/436/Euratom, ECSC, EEC of 3 March 1975 regarding cost allocation and action by public authorities on environmental matters // OJ L 194, 25. 7. 1975.
10. Council Directive 85/337/EEC of 27 June 1985 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment // OJ L 175, 6. 7. 1985.

11. Green paper «Perspectives for the CAP» // COM (85) 333, 13. 7. 1985.
12. Green paper «The Future of Community agriculture» // COM (85) 750, 18. 12. 1985.
13. Council Directive 86/278/EEC of 12 June 1986 on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture // OJ L 181 , 04/07/1986; COM (86) 26, 31. 1. 1986.
14. Council Directive COM (86) 76.
15. Commission Decision No 1566/86/ECSC of 24 February 1986 on iron and steel statistics // COM (85) 245, 28. 5. 1986.
16. Directive 75/440/EEC on requirements for quality of ground waters for drinking water supply // OJ L 194, 25. 7. 1975.

Лозо В. И. Вхождение экологической стратегии в число центральных задач Европейского Союза.

Всего за десятилетие экологическая политика Евросоюза обрела статус одной из центральных задач европейской интеграции. В Учредительных документах ЕС были закреплены конституционные основы охраны окружающей среды, на базе которых строится структура институтов и органов, совершенствуются их полномочия и компетенция, развиваются процедуры принятия экологических решений. Значительное внимание уделяется имплементации законодательства и активизации гражданского общества в природоохранительной деятельности.

Ключевые слова: Европейский Союз, экологическое законодательство, Единый европейский акт, интеграция направлений политики.

Lozo V. I. Enter of environmental strategy in the rate of the central goals of the European Union.

Only in a decade the environmental policy of the European Union has found the status of one of the central problems of the European integration. The constitutional bases of environment protection have been fixed in Establishing EU documents, which appear as a base of institutes and bodies structure. Their powers and the competence are improving as well, as procedures of making environmental decisions. The considerable attention is given to implementation of legislation and activization of a civil society in nature protection activity.

Key words: European Union, environmental legislation, Single European Act, politics integration.